

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-1-9>

УДК 338.43:711.168:005.336.4(477)

JEL Q18, O13, O15

Л. П. Казьмір

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу проблем
реального сектору економіки регіонів ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: box5@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0696-4930>

Г. В. Козій

викладачка вищої категорії ВСП «Кіцманський
фаховий коледж ЗВО «Подільський державний
університет», м. Кіцмань
e-mail: kozij.galina@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-0809-4515>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розглянуто сутність та особливості ідентифікації інтелектуального капіталу як стратегічного активу розвитку компаній, регіонів і національної економіки. Визначено його роль у повоєнному відновленні й подальшому розвитку агропродовольчого сектору економіки України. Використано трикомпонентну модель інтелектуального капіталу. Зазначено про потребу ширшого залучення людського та структурного капіталів до адаптації процесів управління агропродовольчими системами (АПС) усіх рівнів до сучасних умов. Виділено критично важливі для повоєнного відновлення національної АПС заходи та визначено пріоритетні напрями стимулювання розвитку інтелектуального капіталу АПС національного та регіонального рівнів. Для формування необхідних передумов ефективного й інноваційного розвитку національної АПС, підвищення її конкурентоспроможності та конкурентоспроможності АПС окремих регіонів, стимулювання розвитку інтелектуального капіталу АПС на регіональному рівні запропоновано створення пілотного експериментального координаційно-дорадчого органу з питань нових технологій та інноваційного розвитку регіональної АПС, який координуватиме діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових та освітніх установ, бізнесу, громадських організацій щодо підтримки й активізації абсорбції нових знань, виробничих та управлінських інновацій в агросфері регіону.

Ключові слова: агропродовольча система, інтелектуальний капітал, людський капітал, структурний капітал, реляційний капітал, агробізнес.

Kazmir L. P., Koziy H. V. INTELLECTUAL CAPITAL AS A FACTOR OF POST-WAR RECOVERY AND DEVELOPMENT OF THE AGRI-FOOD SECTOR OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Russian military aggression caused enormous losses to the economy of Ukraine. Therefore, the analysis of the prospects for its post-war recovery and further development in the general context of modern geopolitical and technological challenges is particularly important. The article examines the essence and features of identifying intellectual capital as a strategic asset not only of individual companies, but also of regions and the national economy as a whole. It determines the role of intellectual capital in the post-war recovery and further development of the agri-food sector of the Ukrainian economy (covering all activities related to the production, storage, transportation and sale of food products, as well as providing these processes with the necessary resources). In this case, a three-component model of intellectual capital is used (with the division of human, structural and relational capital as structural components of intellectual capital). The authors separately note that the effectiveness of the use of intellectual capital depends on the proper functioning of the institutional environment, capable of ensuring the coordination of socio-economic interaction of key actors, and the effectiveness of the intellectual capital management system at all levels. Priority measures necessary for the post-war recovery of the national agri-food system (AFS), as well as directions for stimulating the development of intellectual capital of AFSs at the national and regional levels, are identified. Creating a pilot experimental coordination and advisory body on new technologies and innovative development of the regional AFS is suggested in order to create the necessary prerequisites for the effective and innovative development of the national AFS, increase its competitiveness and stimulate the development of the intellectual capital of the AFSs at the regional level. It would coordinate the activities of state authorities, local governments, scientific and educational institutions, business, and public organizations to support and activate the absorption of new knowledge, production and management innovations in the agricultural sector of the region. The authors conclude that the intellectualization of the management system of the agri-food sector of the Ukrainian economy is a necessary condition for its effective post-war recovery and activation of further development.

Keywords: agri-food system, intellectual capital, human capital, structural capital, relational capital, agribusiness.

Формулювання проблеми. Україна переживає найскладніший період у своїй історії після відновлення незалежності в 1991 р. Російська воєнна агресія вже завдала та продовжує завдавати великих людських та економічних утрат. Це зумовлює потребу в пошуку відповідей на широке коло запитань, які безпосередньо стосуються національної безпеки та стійкості, а також формування концептуальної моделі повоєнного відновлення та подальшого розвитку національної економіки.

Важливим напрямом повоєнного відновлення економіки України є якнайшвидше відновлення та подальший розвиток її агропродовольчого сектору. Від його функціонування безпосередньо залежить не лише рівень забезпечення населення України продуктами харчування, а й рівень присутності вітчизняних суб'єктів господарювання на зовнішніх ринках продовольства. За нинішніх надскладних для України геополітичних і геоekonomічних умов агропродовольчий сектор є ще й потужним чинником національної стійкості загалом і економічної стійкості держави зокрема.

Для національної економіки дуже важливими є аналіз суспільних потреб на продовольчу продукцію (зокрема аналіз структури попиту та пропозиції на агропродовольчі товари на внутрішньому та зовнішніх ринках). Тому поглиблений аналіз ситуації, що склалася із забезпеченням продовольством в умовах російської воєнної агресії, та аналіз перспектив повоєнного відновлення і подальшого розвитку агропродовольчого сектору національної економіки в умовах сучасних технологічних викликів (передусім викликів цифровізації) є особливо актуальними.

Аналіз останніх досліджень. Використання системного підходу в дослідженнях проблем і перспектив функціонування та розвитку агропродовольчого сектору економіки утвердило в сучасному науковому дискурсі концепт агропродовольчої системи (АПС), яка розглядається не лише як певна соціально-технічна цілісність, що складається з акторів, практик, регламентів і взаємозв'язків, чи система деяких матеріальних потоків і явищ, але також і як система, що «закорінена» в конкретних екосистемах і характеризується специфічними екологічними умовами та наслідками свого функціонування [1].

Агропродовольчі системи прийнято досліджувати на різних рівнях: глобальному, національному, регіональному та локальному (місцевому). Це дає змогу більш адекватно враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на специфіку функціонування та розвитку конкретних АПС. За останні три десятиліття відбулися глибокі зміни в теоретичній інтерпретації розвитку АПС різного ієрархічного рівня (як з точки зору моделей, так і парадигм) [2; 3].

Аналізу сучасних геополітичних і технологічних викликів розвитку національних економік загалом і АПС зокрема присвячено чимало наукових публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників (наприклад [4; 5; 6]). Серед публікацій, присвячених проблемам повоєнного відновлення економіки України та її агропродовольчого сектору, виділимо

роботи [7; 8]. Зауважимо, що з початку ХХІ ст. в економічній літературі дедалі більше уваги приділяється питанням інтелектуалізації виробничих та управлінських процесів в умовах сучасних технологічних викликів [5; 6], а також безпосередньо пов'язаним із цим процесам нагромадження та ефективного використання інтелектуального капіталу як одному з найважливіших стратегічних активів не лише окремих компаній, а й цілих регіонів і країн [9].

Традиційно дослідження інтелектуального капіталу тісно пов'язані з дослідженнями людського та соціального капіталів [10]. Хоча сам термін «інтелектуальний капітал» досить широко використовується в сучасній науковій літературі, у роботах вітчизняних авторів досі зустрічаються різні трактування його змісту та структури. Наприклад, В. Петренко зазначає, що інтелектуальний капітал – це насамперед породження знань, умінь, досвіду, здібностей, навичок, культури, притаманних кожній окремій особистості у складі певної організованої спільноти [11]. А от Г. Черевко вважає, що під інтелектуальним капіталом слід розуміти лише ті результати інтелектуальної діяльності, які мають економічну цінність і можуть використовуватись у процесі виробництва та обміну продукцією з метою отримання прибутку [12]. Тому в контексті формування концептуальної моделі повоєнного відновлення та подальшого розвитку агропродовольчого сектору національної економіки актуальною є потреба поглиблення досліджень інтелектуального капіталу як економічного феномена та пошуку шляхів підвищення ефективності його використання в агросфері.

Метою статті є аналіз сутності інтелектуального капіталу як чинника повоєнного відновлення та подальшого розвитку національної агропродовольчої системи України в умовах сучасних геополітичних і технологічних викликів, а також виділення пріоритетних напрямів стимулювання розвитку інтелектуального капіталу агропродовольчих систем національного та регіонального рівнів.

Основні результати дослідження. Сучасна теорія інтелектуального капіталу формується на основі концептуальної моделі капіталу абстрактної природи, згідно з якою капітал детермінується як матеріальними, так і нематеріальними активами [13]. Бурхливий розвиток цієї теорії за два останні десятиліття свідчить про зростання усвідомлення важливості інформації і знань у формуванні та досягненні цілей соціально-економічного розвитку на всіх рівнях [14]. Вагомий внесок у розроблення теоретичних засад і в подальший розвиток загальної теорії інтелектуального капіталу як економічної категорії зробили такі зарубіжні вчені та управлінці-практики: М. Армстронг, Л. Едвінсон, М. Мелоун, Д. Клейн, Л. Прусак, К. Е. Свейбі, Т. Стюарт та інші.

Сьогодні найпопулярнішою в європейській науковій літературі є трикомпонентна модель інтелектуального капіталу (з виокремленням таких його складників: людський капітал, структурний капітал і реляційний капітал) [15; 16; 17], а сам інтелектуальний капітал вважається «вирішальним

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

чинником» регіонального розвитку в сучасному глобалізаційному контексті [17].

Ключові характеристики загальної теорії інтелектуального капіталу наведено в табл. 1.

Варто додати, що в дослідженнях вітчизняних науковців, присвячених темі інтелектуального капіталу, більше уваги зосереджено на питаннях формування та ефективного використання людського

та структурного (організаційного) капіталів, а от питанням формування і зміцнення реляційного капіталу (його ще називають клієнтським чи споживчим капіталом) уваги приділяється значно менше. Деякі вітчизняні дослідники навіть заперечують доцільність виділення реляційного капіталу як окремого складника інтелектуального капіталу (наприклад [11, с. 82]).

Таблиця 1

Ключові характеристики загальної теорії інтелектуального капіталу	
Елементи аналізу	Зміст
Основна ідея	Інтелектуальний капітал – це сукупність нематеріальних активів конкретних компаній та організацій, які створюють додаткові конкурентні переваги на мікро-, мезо – та макрорівні
Ключові складники базового поняття	Людський капітал (знання, вміння, навички, творчий потенціал і моральні якості працівників) Структурний капітал (процеси, технології, патенти, ліцензії, культура виробництва, організаційна структура тощо) Реляційний капітал (бренд, клієнтські зв'язки, репутація, зв'язки з посередниками тощо)
Базовий рівень аналізу	Окрема компанія (організація)
Сфера застосування	Управління підприємствами, стратегічне управління, корпоративні фінанси, регіональна та інноваційна політики

Джерело: складено авторами.

Формування інтелектуального капіталу (як і інших видів капіталу) вимагає певних інвестицій у формі витрат часу, грошей, фізичних, розумових та емоційних зусиль і здатне генерувати майбутнє повернення у формі вищих доходів, більшої конкурентоздатності, кращого доступу до інформації, знань, послуг, матеріальних благ, кращої співпраці та погодження спільних дій, зменшення трансакційних витрат тощо. Проте на відміну від традиційних форм економічного (фізичного) капіталу інтелектуальний капітал не вичерпується під час його використання, а, навпаки, втрачається в разі невикористання [10].

У теоретико-методологічному аспекті важливим є розмежування рівнів аналізу процесів формування та

використання інтелектуального капіталу. Ефективність використання інтелектуального капіталу значною мірою залежить від належного функціонування інституційного середовища, спроможного забезпечити координацію соціально-економічної взаємодії ключових акторів, та ефективності системи управління інтелектуальним капіталом на всіх рівнях.

Для глибшого розуміння актуальних проблем АПС національного рівня та аналізу перспектив вирішення їх досить зручною є схема впорядкування окремих елементів реальності відповідно до їхньої стабільності в часі, запропонована Г. Бортісом (табл. 2).

Таблиця 2

Диференціація елементів реальності за стабільністю їх у часі (за Г. Бортісом)	
Рівні класифікації	Елементи реальності
I	Короткострокові ринкові сили. Поведінка економічних акторів
II	«Накопичувальна» природа поведінки підприємств. Циклічне економічне зростання
III	Взаємодія соціально-економічних, правових, політичних інститутів і технологій. Цільові норми прибутку
IV	Позитивні та нормативні економічні теорії
V	Узгоджені системи цінностей, моральні та культурні інститути
VI	Спосіб життя. Природні умови та географічне положення
VII	Фундаментальні закони природи та суспільного розвитку. Фундаментальні етичні цінності. Загальні правила логіки

Джерело: складено на основі [18].

До найвищого (I) рівня в цій схемі належать елементи реальності, які вважаються найбільш плінними. Найнижчий (VII) рівень у схемі Г. Бортіса формують елементи, які практично не змінюються впродовж довгих відрізків часу. На думку Г. Бортіса, така диференціація реального світу – зручний «аналітичний засіб» для оцінювання впливу різних об'єктивних чинників на певне явище та побудови необхідних для цього концептуальних моделей і причинно-наслідкових схем [18]. Прийнято вважати, що в економічних дослідженнях увага концентрується на перших чотирьох рівнях схеми Г. Бортіса.

Легко зауважити, що за роки російської воєнної агресії в Україні відбулися суттєві зміни навіть на досить стійкому досі VI рівні схеми Г. Бортіса (тут досить згадати окупацію значних територій, численні руйнування населених пунктів та об'єктів інфраструктури, замінованість територій тощо). Тому цілком очевидною є потреба у формуванні нової концептуальної моделі державної аграрної політики та модернізації системи управління національною АПС. Ця модель повинна передбачати можливість диференціації управлінських заходів залежно від умов миру, яких вдасться досягти після припинення війни.

У цьому контексті вкрай важливою є диференціація загальної логіки подальших змін на основі дискурсів «слабкого» і «сильного» миру [19].

Серед заходів, які є критично важливими для повоєнного відновлення та подальшого розвитку національної АПС та забезпечення продовольчої безпеки України, виділимо такі:

- якнайшвидше відновлення житла та об'єктів інфраструктури (ремонт і реконструкція доріг, елеваторів, портів та іригаційних систем, що постраждали під час воєнних дій), розмінування сільськогосподарських угідь;
- модернізація бізнес-процесів (адаптація сільськогосподарського виробництва до кліматичних змін, розвиток глибокої переробки сільгосппродукції, упровадження інноваційних технологій, зокрема цифровізація агробізнесу);
- фінансова підтримка агровиробників (субсидії, кредитні програми, страхування тощо);
- відновлення експорту та логістики (пошук нових ринків збуту, розширення можливостей для експорту через альтернативні маршрути);
- залучення міжнародної допомоги (координація співпраці з донорами та міжнародними фінансовими установами);
- кадрове відновлення (підготовка та перепідготовка фахівців для агропродовольчого сектору);
- соціальна підтримка сільських територій (розвиток кооперації, створення робочих місць, ревіталізація сільських населених пунктів, розвиток соціальної та технічної інфраструктури в сільській місцевості).

Важливим стратегічним напрямом повоєнного відновлення національної АПС є інтелектуалізація агробізнесу та систем управління ним на всіх рівнях, яка базується на ефективному використанні інтелектуального капіталу [6; 20]. Зауважимо, що основною ознакою інтелектуалізації окремих підприємств сьогодні вважається інтенсивне використання нових знань і технологій для

виробництва товарів і послуг, що є ключем до підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства в епоху глобалізації [21].

Тому значно актуалізується потреба в поглибленні досліджень, які безпосередньо стосуються організації управління інтелектуальним капіталом як економічним активом. У сучасній літературі навіть спостерігається певна еволюція в дослідженнях за цим напрямом: разом з терміном «управління знаннями» (knowledge management) [22] чимраз частіше використовується термін «управління задля знань» (management for knowledge) [23]. Під останнім розуміють «побудову динамічного середовища праці і науки», яке сприяло б постійному генеруванню, накопиченню та використанню індивідуальних і колективних знань з метою відкриття для фірми нових цінностей і можливостей [23].

На думку деяких науковців, дослідження процесів управління належним використанням інтелектуального капіталу (інакше кажучи «раціональним інтелектокористуванням») та наслідків цього управління слід уважати одним із ключових напрямів сучасного соціального управління як науки [11].

Ми вважаємо, що подібні дослідження варто конкретизувати як за рівнями управління, так і за його функціями. Наше бачення пріоритетних напрямів стимулювання розвитку інтелектуального капіталу АПС національного й регіонального рівнів подано в табл. 3. Водночас зауважимо, що під поняттям «інтелектуальний капітал АПС національного рівня» ми розуміємо сукупність нематеріальних активів, що функціонують у межах країни та формують необхідні передумови для ефективного й інноваційного розвитку національної АПС та підвищення її конкурентоспроможності, а інтелектуальний капітал АПС регіонального рівня – це локалізований прояв інтелектуального капіталу в межах окремих регіонів (чи адміністративних областей), який забезпечує ефективність функціонування та конкурентоспроможність регіональної АПС.

Таблиця 3

Пріоритетні напрями стимулювання розвитку інтелектуального капіталу АПС національного й регіонального рівнів

Ключові напрями	Національний рівень	Регіональний рівень
Розвиток людського капіталу	Модернізація системи фахової освіти, адаптація навчальних програм до сучасних технологічних викликів Інвестиції в наукові дослідження Державна підтримка дорадництва в агросфері	Підтримка місцевих університетів, наукових центрів і закладів фахової освіти Надання стипендій і грантів Фінансова підтримка програм стажування
Розвиток структурного капіталу	Сприяння впровадженню цифрових технологій у бізнес і державне управління Захист інтелектуальної власності Розвиток агротехнопарків, мережевих структур, агрокластерів	Сприяння розвитку бізнес-інкубаторів і мережевих структур у регіонах Упровадження цифрових технологій у регіональне управління Підтримка локальних ініціатив
Зміцнення реляційного капіталу	Підтримка експорту високотехнологічної продукції національної АПС Сприяння міжнародній науковій співпраці в агросфері Розвиток державно-приватного партнерства у сфері фахової освіти та науки	Активізація міжрегіональної співпраці в агросфері Залучення іноземних інвестицій у науково-освітню сферу регіону Популяризація агропродовольчих брендів регіону

Джерело: складено авторами.

Ми вважаємо, що стратегічними цілями управління інтелектуальним капіталом національної АПС мають бути підвищення національної продовольчої безпеки та зміцнення конкурентоспроможності національних товаровиробників на глобальних ринках агропродовольчої продукції, тоді як управління інтелектуальним капіталом регіональних АПС повинно фокусуватися на цілях регіонального розвитку та адаптації відповідних національних програм до регіональних особливостей.

Стимулюванню розвитку інтелектуального капіталу на регіональному рівні, на нашу думку, сприятиме створення експериментального регіонального координаційно-дорадчого органу з питань нових технологій та інноваційного розвитку АПС (до складу якого увійшли б науковці, управлінці-практики, представники органів місцевого самоврядування, активісти недержавних громадських організацій), який координував би діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, наукових та освітніх установ, бізнесу, громадських організацій щодо підтримки й активізації абсорбції нових знань та інноваційної діяльності в агросфері регіону.

На завершення додамо, що інституційне забезпечення розвитку та ефективного використання інтелектуального капіталу національної АПС вимагає формування необхідної законодавчо-нормативної бази та системи конкретних адаптаційних і мотиваційних механізмів, що своєю чергою суттєво актуалізує дослідження принципів, механізмів та бар'єрів імплементації нових інститутів [24]. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують питання, безпосередньо пов'язані з розробленням методів проєктування ефективного інституційного середовища для управління інтелектуальним капіталом в умовах сучасних гео економічних і технологічних викликів та оцінювання потенційного впливу їх не лише на розвиток АПС усіх рівнів, а й на розвиток національної економіки України.

Висновки. Стійкість національної агропродовольчої системи є важливою умовою економічної стійкості української держави. Інтелектуальний капітал як ключовий економічний актив будь-якого суб'єкта агробізнесу є важливим чинником стійкості національної агропродовольчої системи. У сучасних дослідженнях домінує використання трикомпонентної моделі інтелектуального капіталу, яка містить три структурні складники: людський капітал, структурний капітал і реляційний капітал. За нинішніх геополітичних і технологічних викликів суттєво зростає роль інтелектуального капіталу в управлінні агропродовольчими системами всіх рівнів. Інтелектуалізація управлінських процесів в агросфері на основі формування та імплементації нової агропродовольчої політики держави є необхідною умовою ефективного повоєнного відновлення та активізації подальшого розвитку агропродовольчого сектору економіки України. Формування цілісної концептуальної моделі управління інтелектуальним капіталом агропродовольчих систем та інвестицій у його розвиток за нових геополітичних умов потребує додаткових досліджень.

Список використаних джерел

1. Lamine C., Magda D., Amiot M. J. Crossing Sociological, Ecological, and Nutritional Perspectives on Agrifood Systems Transitions: Towards a Transdisciplinary Territorial Approach. *Sustainability*. 2019. Vol. 11(5). DOI: <https://doi.org/10.3390/su11051284>
2. Lamine C., Renting H., Rossi A., Wiskerke J. H., Brunori G. Agri-food systems and territorial development: innovations, new dynamics and changing governance mechanisms. *Farming systems research into the 21st century: The new dynamic*. Springer, Dordrecht, 2012. Pp. 229-256. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-007-4503-2_11
3. Казьмір Л. П. Сучасні парадигми розвитку регіональних агропродовольчих систем. *Регіональна економіка*. 2019. № 4(94). С. 94-103. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-4-8>
4. Mkumbukiy A., Loghmani-Khouzani T., Madani K., Guenther E. Agrifood systems' resilience for sustainable food security amid geopolitical tensions: a systematic literature review. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2025. Vol. 9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1546851>
5. Сіденко В. Р. Виклики і ризики цифрової трансформації: світовий та український контексти. *Економіка України*. 2021. № 5. С. 40-58. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.05.040>
6. Брюховецька Н. Ю., Чорна О. А. Інтелектуалізація як пріоритетний напрям розвитку промислових підприємств в умовах Індустрії 4.0. *Економіка промисловості*. 2019. № 4 (88). С. 28-57. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2019.04.028>
7. Бойко Л., Бойко В. Сучасний стан агробізнесу в Україні та його ревіталізація у післявоєнний період. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 16. С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.7>
8. *Відбудова України: принципи та політика* / ред. Ю. Городніченко, І. Сологуб, Б. Ведер ді Мауро. Париж: CEPR Press, 2022. 508 с.
9. Казьмір Л. П. Інтелектуальний капітал як чинник структурної трансформації економіки регіону. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. К.: ІТТА, 2021. С. 116-118.
10. Грішнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*: зб. наук. пр. 2014. № 1. С. 34-42.
11. Петренко В. *Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах*. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. 352 с.
12. Черевко Г. В. *Інтелектуальна власність*: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 412 с.
13. Dobija M. Kapitał ludzki i intelektualny w aspekcie teorii rachunkowości. *Przegląd organizacji*. 2002. Nr 1. S. 8-13. DOI: <https://doi.org/10.33141/po.2002.01.02>
14. Harris L. A theory of intellectual capital. *Advances in Developing Human Resources*. 2000. Vol. 2(1). Pp. 22-37.

15. Edvinsson L., Malone M. S. *Kapital intelektualny* / przeł. M. Marcinkowska. Warszawa: PWN, 2001. 286 s.
 16. Secundo G., Del Vecchio P., Passiante G. Human, relational and structural capitals in supporting the growth of intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*. 2017. Vol. 18 (1). Pp. 141-158.
 17. Toma P., Laurens P. Regional development and intellectual capital: Unveiling the innovation-tradition dilemma. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2024. Vol. 96. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.102087>
 18. Бортіс Г. Інституції, поведінка та економічна теорія. Внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / пер. з англ. К.: Києво-Могилянська академія, 2007. 560 с.
 19. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Породження війни з безсилля миру: смислова логіка війни. *Стратегічна панорама*. Спец. вип. 2022. С. 12-24. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.specialissue.2022.02>
 20. Ситник Й. С. Концептуальні засади інтелектуалізації систем менеджменту підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 8. С. 198-208.
 21. Quinn J. B. The Intelligent Enterprise a New Paradigm. *The Executive*. 1992. Vol. 6 (4). Pp. 48-63.
 22. Martensson M. A critical review of knowledge management as a management tool. *Journal of knowledge management*. 2000. Vol. 4(3). Pp. 204-216. DOI: <https://doi.org/10.1108/13673270010350002>
 23. Evans C. *Managing for knowledge – HR's strategic role*. London: Routledge, 2003. 304 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780080479125>
 24. Чемерис В. А., Казьмір Л. П. Концептуальні засади стратегування інноваційного розвитку сільських територій на регіональному рівні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2018. Вип. 4. С. 79-84.
- References**
1. Lamine, C., Magda, D., & Amiot, M. J. (2019). Crossing sociological, ecological, and nutritional perspectives on agrifood systems transitions: Towards a transdisciplinary territorial approach. *Sustainability*, 11(5). DOI: <https://doi.org/10.3390/su11051284>
 2. Lamine, C., Renting, H., Rossi, A., Wiskerke, J. H., & Brunori, G. (2012). Agri-food systems and territorial development: innovations, new dynamics and changing governance mechanisms. In *Farming Systems Research into the 21st century: The new dynamic* (pp. 229-256). Dordrecht: Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-007-4503-2_11
 3. Kazmir, L. P. (2019). Suchasni paradyhmy rozvytku rehional'nykh ahroprodovol'chykh system [Modern development paradigms of regional agrifood systems]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 4, 94-103. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-4-8> [in Ukrainian].
 4. Mkumbukiy, A., Loghmani-Khouzani, T., Madani, K., & Guenther, E. (2025). Agrifood systems' resilience for sustainable food security amid geopolitical tensions: A systematic literature review. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsufs.2025.1546851>
 5. Sidenko, V. R. (2021). Vyklyky i ryzyky tsyfrovyi transformatsiyi: svitovyy ta ukrayins'kyy konteksty [Challenges and risks of digital transformation: global and Ukrainian contexts]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 5, 40-58. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.05.040> [in Ukrainian].
 6. Bryukhovetska, N. Yu., & Chorna, O. A. (2019). Intelektualizatsiya yak priorityetnyy napryam rozvytku promyslovyykh pidpryyemstv v umovakh Industriyi 4.0 [Intellectualization as a priority direction of industrial enterprises development in the conditions of Industry 4.0]. *Ekonomika promyslovosti – Industrial economics*, 4 (88), 28-57. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2019.04.028> [in Ukrainian].
 7. Boyko, L., & Boyko, V. (2023). Suchasnyy stan ahrobiznesu v Ukrayini ta yoho revitalizatsiya u pislyavoyennyi period [The current state of agribusiness in Ukraine and its revitalization in the post-war period]. *Tavriys'kyy naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika [Tavria Scientific Bulletin. Series: Economics]*, Vol. 16 (pp. 55-61). DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.7> [in Ukrainian].
 8. Horodnichenko, Yu., Solohub, I., & Veder di Mauro, B. (Eds) (2022). *Vidbudova Ukrayiny: pryntsypy ta polityka [Reconstruction of Ukraine: principles and policies]*. Paris: CEPR Press. [in Ukrainian].
 9. Kazmir, L. P. (2021). Intelektual'nyy kapital yak chynnyk strukturnoyi transformatsiyi ekonomiky rehionu [Intellectual capital as a factor in the structural transformation of the region's economy]. In *Aktual'ni problemy, priorityetni napryamky ta stratehiyi rozvytku Ukrayiny [Current problems, priority areas and strategies for the development of Ukraine]*: Proceedings of the II International Scientific and Practical Online Conference (pp. 116-118). Kyiv: ITTA. [in Ukrainian].
 10. Hrishnova, O. A. (2014). Lyuds'kyy, intelektual'nyy i sotsial'nyy kapital Ukrayiny: sutnist', vzayemozv'yazok, otsinka, napryamy rozvytku [Human, intellectual and social capital of Ukraine: essence, interrelation, assessment, development directions]. In *Sotsial'no-trudovi vidnosyny: teoriya ta praktyka [Social and labor relations: theory and practice]*: Vol. 1 (pp. 34-42). [in Ukrainian].
 11. Petrenko, V. (2006). *Upravlinnya protsesamy intelektokorystuvannya v sotsial'no-ekonomichnykh systemakh [Management of intellectual use processes in socio-economic systems]*. Ivano-Frankivsk: New dawn. [in Ukrainian].
 12. Cherevko, H. V. (2008). *Intelektual'na vlasnist' [Intellectual property]*: Tutorial. Kyiv: Knowledge. [in Ukrainian].
 13. Dobija, M. (2002). Kapitał ludzki i intelektualny w aspekcie teorii rachunkowości [Human and intellectual capital in the aspect of accounting theory]. *Przegląd Organizacji – Organization Overview*, 1, 8-13. DOI: <https://doi.org/10.33141/po.2002.01.02> [in Polish].
 14. Harris, L. (2000). A theory of intellectual capital. *Advances in Developing Human Resources*, 2(1), 22-37.

15. Edvinsson, L., & Malone, M. S. (2001). *Kapital intelektualny [Intellectual capital]*. Warszawa: Polish Scientific Publishing House. [in Polish].
16. Secundo, G., Del Vecchio, P., & Passiante, G. (2017). Human, relational and structural capitals in supporting the growth of intellectual capital. *Journal of Intellectual Capital*, 18(1), 141-158.
17. Toma, P., & Laurens, P. (2024). Regional development and intellectual capital: Unveiling the innovation-tradition dilemma. *Socio-Economic Planning Sciences*, 96. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.102087>
18. Bortis, H. (2007). *Institutions, Behavior and Economic Theory: A Contribution to Classical-Keynesian Political Economy*. Trans. from English. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy. [in Ukrainian].
19. Parakhonsky, B. O., & Yavorska, H. M. (2022). Porodzhennya viyny z bezsillya myru: smyslova lohika viyny [The emergence of war from the fragile peace: the semantic logic of war]. *Stratehichna panorama – Strategic panorama*, Special Issue, 12-24. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.specialissue.2022.02> [in Ukrainian].
20. Sytnyk, Y. S. (2012). Kontseptual'ni zasady intelektualizatsiyi system menedzhmentu pidpryyemstva [Conceptual grounds for intellectualization of enterprise management systems]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Current Problems of Economy*, 8, 198-208. [in Ukrainian].
21. Quinn, J. B. (1992). The intelligent enterprise: A new paradigm. *The Executive*, 6(4), 48-63.
22. Martensson, M. (2000). A critical review of knowledge management as a management tool. *Journal of Knowledge Management*, 4(3), 204-216. DOI: <https://doi.org/10.1108/13673270010350002>
23. Evans, C. (2003). *Managing for knowledge – HR's strategic role*. London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780080479125>
24. Chemerys, V. A., & Kazmir, L. P. (2018). Kontseptual'ni zasady stratehuvannya innovatsynoho rozvytku sil's'kykh terytoriy na rehional'nomu rivni [Conceptual basics of rural areas innovation development strategizing at regional level]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]*: Vol. 4 (pp. 79-84). [in Ukrainian].

Надійшло 15.03.2025 р.

Scientific-practical journal "REGIONAL ECONOMY"

Scientific-practical journal "Regional economy" is a specialized scientific-practical publication, which highlights such theoretical and applied issues: the formation and implementation of state regional policy in Ukraine, the problems of socio-economic life of the regions, territorial development, environmental management and ecological security, social policy, cross-border cooperation, rural development, investment and innovation policy, Finance and banking.

Journal "Regional economy" is included in the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic sciences (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated by 7.10.2015 №1021).

The journal is included in the international scientometric database Index Copernicus, Poland - with 2012.

The journal's website: www.re.gov.ua